

LISASELGITUSED JA NÄITED PÕLLUMAJANDUSETTEVÕTETELE

Selgitused ja näited on koostanud Maaelu Teadmuskeskuse võrgustikuosakond, konsulteerides Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojaga ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga.

Kirjeldatud näited on suunava iseloomuga ja täiendavad veergu "Täiendav selgitus põllumajandustootjale" ning loetelu ei saa käsitleda lõplikuna.

KÜSIMUSTE SELGITUSED

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
1.	STRATEEGIAD JA ETTEVÕTLUSKESKKOND		
1.1	1.1 Palun hinnake, kui olulised olid järgmised strateegilised tegevused teie ettevõttele aastatel 2022-2024.		
	1a) Olemasolevate toodete täiustamine	Toodete täiustamine põllumajanduse esmatootmises on eelkõige tähenduses, et taime- ja/või loomakasvataja <u>parandab toodetavate saaduste omadusi, kvaliteeti, keskkonnasõbralikkust või kasutusviisi</u> järgmiste meetmete abil: - paremate omadustega taimesortide või loomatõugude kasvatamine; - muudatused taimekasvatuse-, loomapidamis- või söötmispraktikates; - uuendused säilitus- ja esmatöötlemise tehnoloogiates (näiteks koorimine, tükeldamine, külmutamine, pakendamine jm). Siia alla kuuluvad ka teised ettevõtte täiustatud mittepõllumajanduslikud kaubad ja teenused, mida ettevõtte pakub lisategevusena.	Vajadusel vaata täpsemad näited 3.1.2 Tooteuuendus all
	1b) Uute toodete turule toomine	Uute toodete turuletoomisena põllumajanduse esmatootmises, tuleks käsitleda eelkõige <u>uute (ei ole ettevõttes varem toodetud) taime- ja/või loomakasvatussaaduste</u> kasvatamise ja müügiga alustamist või olemasolevate toodete esmatöötlemisega alustamist. Siia alla kuuluvad ka uued, saaduste müüki soodustavad lisateenused, mis tulenevad põhitootmisest, ning laiemalt kõik ettevõtte mittepõllumajanduslikud kaubad ja teenused, mida ettevõtte pakub lisategevusena.	Vajadusel vaata täpsemad näited 3.1.1 Tooteuuendus all
	5b) Kliendipõhistele lahendustele keskendumine	Kliendipõhised lahendused põllumajanduse esmatootmises hõlmavad taime- ja/või loomakasvatuse saaduseid ja saaduste realiseerimisega seotud teenuseid, mis on kohandatud konkreetse kliendi või kliendirühma vajadustele ja nõudmistele. Siia alla kuuluvad ka need kliendi nõuded, mis hõlmavad tootmist kvaliteedikava alusel või tegevustele ja	Vajadusel vaata täpsemad näited 3. Tooteuuendus all

		toodetele kvaliteedisertifikaadi või tunnustatud märgise omandamist. Samuti tuleks käsitleda siin saaduste realiseerimisega kaasnevate teenuste (nagu turustamine, transport, esmatöötlemine jt) pakkumist ja täiustamist, lähtuvalt kliendi soovidest, samuti teisi kliendi vajadustele vastavaks kohendatud mittepõllumajanduslikke kaupsid ja teenuseid. Siin all ei kajastu üldisest turunõudlusest ja tarbija ootustest tulenevad muudatused.	
Märkus: Uute toodete ja olemasolevate toodete täiustamise all ei käsitleta tehnoloogilisi uuendusi, nagu näiteks täppispõllumajandus, tehisintellekti ja robotite kasutamine, vertikaalpõllumajandus ja erinevad keskkonnasõbralikud tehnoloogiad- nimetatud tehnoloogiauuendused on käsitletud 4.1 "Protsessiuuendus" all .			

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
2.	INTELLEKTUAALOMAND		
2.1	2.1 Märkige, milliseid tegevusi tehti teie ettevõttes aastatel 2022-2024.	puudub	-
2.2	2.2 Märkige, milliseid tegevusi tehti teie ettevõttes aastatel 2022-2024.	puudub	-

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
3.	TOOTEUUENDUS		
3.1.1	3.1.1 Palun märkige, kas teie ettevõtte töi turule või esitles aastatel 2022-2024 sihtrühmale järgmisi tooteid.		
	Uued kaubad	Uute toodete turuletoomisena põllumajanduse esmatootmises, tuleks käsitleda uute (ei ole ettevõttes varem toodetud) taime- ja/või loomakasvatussaaduste kasvatamise ja müügiga alustamist või olemasolevate toodete esmatöötlemisega alustamist. Samuti laiemalt kõiki ettevõtte mittepõllumajanduslikke kaupu, mida ettevõtte pakub lisategevusena.	1). Lihaveisekasvataja laiendab tegevust piimaveisekasvatusega; 2). Tomatikasvataja alustab lambakasvatusega; 3). Teraviljakasvataja laiendab tegevust ja alustab sparglikasvatusega; 4). Üleminek mahetootmisele või heaolumärgisega toodete turule toomine; 5). Haruldasmate liikide, nagu lõvilakkseened või trühvliid, kasvatamine või istanduse rajamine; 6). Nišitoodete (näiteks kitsepiima- või ternespiimatooted) viimine toiduturule; 7). Esmatöödeldud toode (näiteks pestud kartul, külmutatud maasikas, vinnutatud liha); 8). Pakendatud toode (s.h jaemüügi- või hulgi pakend);

			9). Kaubad muudest valdkondadest: sepised, keraamiline käsitöö jt.
	Uued teenused	Siin tuleks käsitleda uusi põhitootmisest tulenevaid teenuseid, samuti laiemalt kõiki ettevõtte mittepõllumajanduslikud teenused, mida ettevõtte pakub lisategevusena.	1). Ekskursioonide läbiviimine maitse- ja ravimtaimede istanduses; 2). Lambakasvatusalase nõustamisteenuse pakkumine; 3). Taastuvenergia, nt päiksepaneelidest või biogaasist, müük lisategevusena; 4). Põllumajandustehnika renditeenuse pakkumine jmt.
3.1.2	3.1.2 Palun märkige, kas teie ettevõtte tõi turule või esitles aastatel 2022-2024 sihtrühmale järgmisi tooteid.		
	Täiustatud kaubad	Toodete täiustamine põllumajanduse esmatootmises on eelkõige tähenduses, et taime- ja/või loomakasvataja parandab toodetavate saaduste omadusi, kvaliteeti, keskkonnasõbralikkust või kasutusviisi järgmiste meetmete abil: - paremate omadustega taimesortide või loomatõugude kasvatamine; - muudatused taimekasvatuse-, loomapidamis- või söötmispraktikates; - uuendused säilitus- ja esmatöötlemise tehnoloogiates (näiteks koorimine, tükeldamine, külmutamine, pakendamine jm). Siia alla kuuluvad ka teised ettevõtte täiustatud mittepõllumajanduslikud kaubad, mida ettevõtte pakub lisategevusena. Toote täiustamise käigus ei pea täiendama kõiki toote funktsioone ega talitlusviise.	1). Magusamate ja aromaatsamate viljadega sordid puuvilja- ja marjakasvatuses; 2). Pikemaajalise säilivusega sordid köögiviljakasvatuses; 3). Kõrge proteiinisaldusega teravilja sordid; 4). Piimaveisetõud, mis annavad kõrgema valgusisaldusega piima; 5). Veiseliha kvaliteedi ja lihakuse tõstmine söötmispraktikate täiustamise abil; 6). Piima valgusisalduse suurendamine probiootikumide lisamise abil veiste söödaratsiooni; 7). Esmatööteldud toodete (näiteks pestud kartul, külmutatud maasikas, vinnutatud liha) täiustamine; 8). Üleminek uuele pakendamistehnoloogiale (näiteks vaakumpakendamine, gaasikeskkonnas pakendamine jne); 9). Kaubad muudest valdkondadest: sepised, keraamiline käsitöö jt. täiustamine jmt.
	Täiustatud teenused	Siin tuleks käsitleda põhitootmisest tulenevaid täiustatud teenuseid, samuti laiemalt kõiki ettevõtte mittepõllumajanduslikke täiustatud teenuseid, mida ettevõtte pakub lisategevusena.	Vajadusel vaata teenuste näiteid 3.1.1 all – loetletud tegevuste ja nendega sarnaste tegevuste arendamine.
3.2	3.2 Kas mõni uus või täiustatud toode oli selline, mida enne ei pakkunud ükski konkurent	<i>puudub</i>	–
3.3	3.3 Kas mõni uus või täiustatud toode oli identne või väga sarnane konkurentide pakutavatega?	<i>puudub</i>	–
3.4	3.4 Palun hinnake, mitu protsenti ettevõtte 2024. aasta müügitulust moodustasid tooted, mis aastatel 2022–2024 olid uued või täiustatud	<i>puudub</i>	–
3.5	3.5 Kes oli tooteuuenduste väljatöötaja?	<i>puudub</i>	–

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
-----------------------------	---------	--	--------

4.	PROTSESSIIUENDUSED		
4.1	4.1 Kas teie ettevõtte võttis aastatel 2022-2024 kasutusele uusi protsesse või arendas protsesse edasi nii, et need erinesid märgatavalt teie varasematest protsessidest mõnes alljärgnevas valdkonnas?		
	Kaupade tootmine või teenuste osutamine (s.t põhiprotsess, sh arendus)	Innovatsioonid põllumajandustootmise põhiprotsessides hõlmavad uusi praktikaid, tehnoloogiaid ja lähenemisviise, mis parandavad tootmise tõhusust, keskkonnasäästlikkust, saagikust, loomade heaolu või toodete kvaliteeti.	1). Droonide kasutamine taimekasvatustes (näiteks taimetervise, taimekahjustuste, umbrohtumuse ja kasvuseisundi hindamiseks); 2). Täppisväetamise tehnoloogiatega kasutuselevõtt taimekasvatustes (näiteks varieeritavate normidega väetisekülvikud, GPS-põhised juhtimissüsteemid, sensorid taimede toitainete vajaduse täpseks määramiseks); 3). Uue farmiseadme või automaatse tehnoloogia kasutuselevõtt (nt automaatne söötmine- või lüpsitehnoloogia); 4). Automatiseeritud põllumajandusloomade hooldus- ja jälgimisseadmetele üleminek; 5). Oluliselt täiustatud ventilatsiooni- ja kliimakontrollilahendused loomade heaolu parandamiseks; 6). Täiustatud karjatamispraktika (näiteks portsjonkarjatamine või adaptiivne karjatamine); 7). Loomaterviseeire, kasutades digitaalseid andureid või andmeanalüüsi; 8). Sõnniku kogumise ja käitlemise tehnoloogiatega täiustamine (näiteks automatiseeritud sõnniku eraldus- ja töötlemisseadmete kasutuselevõtt); 9). Täiustatud jahutamise- ja hoiustamismeetodite rakendamine; 10). Saaduste esmase töötlemise automatiseerimine või optimeerimine; 11). Energiakasutuse tõhusust parandavad lahendused (näiteks päikesepaneelide ja soojuspumpade kasutuselevõtt); 12). Ringbiomajandusega seotud protsessid; 13). Ettevõtete vaheline koostöö ja/või ühistuline tegevus jmt.
	Turundus: reklaam, pakendamine, hinnakujundus, tootepaigutus, müügijärgsed teenused, jne	Turunduse ehk reklaami, pakendamise, hinnakujunduse, tootepaigutuse ja müügijärgsete teenuste alla kuuluvad ka otseturundus (teleturundus), messid, turu-uuringud, klienditugi. Pakendamisviiside uuendamine, kui on tehtud saaduste omaduste või kvaliteedi parandamise eesmärgil, tuleb käsitleda punktis 3. Tooteuuendus all.	1). Atraktiivsemate pakendite kasutuselevõtt; 2). Müügi alustamine e-poes; 3). Sotsiaalmeedia kasutuselevõtt turunduses; 4). Virtuaalsed tuurid farmides või harivad reklaamikampaaniad toodete päriolu tutvustamiseks; 5). "Otse tootjalt tarbijale" mudeli rakendamine; 6). Kliendiküsitlused või tagasisidesüsteemi käivitamine jmt.
4.2	Kes oli nende protsessiuuenduste väljatöötaja?	<i>puudub</i>	–

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
5.	UUENDUS NING TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS (TA)		
5.1	5.1 Palun märkige, kas teie ettevõttes oli aastatel 2022-2024 järgmisi protsesse?	puudub	–
5.2	5.2 Kas teie ettevõttel oli 2024. aastal järgnevaid kulutusi? Kui jah, siis palun sisestage kulutuste suurus.	puudub	–
5.3	Miks polnud teie ettevõttel aastatel 2022-2024 rohkem uuendusi?	puudub	–
5.4	Miks teie ettevõtte ei teinud uuendusi aastatel 2022-2024?	puudub	–

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
6.	KOOSTÖÖ		
6.1	6.1 Kas teie ettevõtte tegi aastatel 2022-2024 teiste ettevõtete või asutustega koostööd järgnevates valdkondades?	puudub	–
6.2	6.2 Palun märkige, kellega tegite innovatsioonialast koostööd Eestis, EL-s, EFTA-s või ülejäänud riikides.	puudub	–

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
7.	FINANTSEERIMINE		
7.1	7.1 Kas aastatel 2022-2024 teie ettevõtte üritas saada või sai raha ettevõtte osakute müügist?	puudub	–
7.2	7.2 Kas aastatel 2022-2024 teie ettevõtte üritas saada või sai laenu ettevõtte rahastamiseks?	puudub	–
7.3	7.3 Kas teie ettevõtte sai aastatel 2022-2024 rahalist toetust järgmistest allikatest?	puudub	–

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
8.	KLIIMAMUUTUS		
8.1	8.1 Kui olulised olid teie ettevõtte äritegevuse jaoks aastatel 2022-2024 järgmised kliimamuutuse poolt esilekutsutud tegurid?		
	suurenenud nõudlus toodetele, mis aitavad kliimamuutusi leevendada või nendega kohaneda (nt vähendatud süsinikusisaldusega tooted)	Põllumajanduse esmatootmise kontekstis tuleks vastamisel käsitleda eelkõige nõudlust mahetoodete ja saaduste järele, mida kasvatatakse, töödeldakse või pakendatakse keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid kasutades või mis omavad keskkonnamärgiseid. Samuti nõudlust toodetele, mis aitavad vähendada väetiste ja taimekaitsevahendite või energia (s.h kütuste) kasutust või kui tunnetad tarbija nõudlust või eelistust kohaliku ja hooajalise toidu, lühikestele tarneaehelate või väiksema süsinikujalajäljega toodete suhtes.	Nõudlus järgmistele toodetele: 1). Mahetooted; 2). Kohalike ja hooajaliste toodete eelistamine, s.h müük otse tarbijale või kohalikel turgudel; 3). Korduvkasutatavate või biolagunevate pakendite kasutamine; 5). Keskkonnamärgistega tooted; 6). Tooted, mille tootmiseks on kasutatud taastuvenergiat, näiteks päikeseenergiat või biogaasi; 7). Süsinikku siduvate kultuuride paljundusmaterjal (näiteks seemned, istikud) mis parandavad mulla kvaliteeti ja vähendavad süsiniku jalajälge; 8). Kaunviljad - alternatiivina valgurikastele loomsetele proteiinidele; 9). Mais jt. õlikultuurid biokütuse tootmise eesmärgil; 10). Kliimakindlamate kultuuride kasvatamine jmt
	ekstreemsetest ilmaoludest põhjustatud mõju äritegevusele (nt varalised kahjud, tööprotsessi häiritus jne)	Lisaks põuaperioodidele, ootamatutele külmalainetele, tugevatele vihmahoogudele ning üleujutustele, mis põhjustavad suurenenud kulutusi põllumajanduses, tuleks põllumajandussektoris siinkohal käsitleda ka uute taimehaiguste ilmnemisest, kahjurite levikust või nende arvukuse suurenemisest tulenevaid mõjutusi kuludele, samuti näiteks kõrge temperatuurist tingitud mõjusid kulude kasvule loomakasvatuses (s.h loomade kuumastress).	

Tabeli/ küsimuse kood	Küsimus	Täiendav selgitus põllumajandustootjale	Näited
9.	KESKKONNAALNE UUENDUSTEGEVUS		
9.1	9.1 Kas teie ettevõttes oli perioodil 2022–2024 keskkonnasõbralikke uuendusi? Kui jah, siis hinnake nende uuenduste puhul, kas panus keskkonnakaitsele oli pigem oluline või ebaoluline.		
	Materjalide koostisesse vähem saastavate või vähem mürgiste lisaainete lisamine	Seda uuendust tuleks käsitleda tähenduses, et põllumajandusettevõtte on asendanud taime- või loomakasvatuse esmatootmises kasutatavad materjalid, lisaained või kemikaalid vähem kahjulike, keskkonnale ja loomade tervisele ohutamate alternatiividega või vähendanud nende kasutust.	1). Veterinaarravimite teadlikum kasutamine ja kasutamise vähendamine, läbi loomade heaolu parandamise või söötade täiendamise loomade tervist toetavate lisanditega; 2). Keskkonnasõbralikumate või bioloogiliste puhastus- ja desinfitseerimisvahendite kasutuselevõtt; 3). Sõnniku töötlemine ja käitlemine vähem kahjulike või ohutamate ainete abil, näiteks looduslikud lisaained või tehnoloogiad, mis vähendavad ammoniaagi- ja metaaniheitmeid ning sellest tulenevat õhu- ja pinnasesaastet; 4). Taimekaitsevahendite ja väetiste asendamine keskkonnasõbralike alternatiividega; 5). Biolagunevate või keskkonnamärgistega pakendite kasutamine jmt.
9.2	9.2 Kas teie ettevõttes oli perioodil 2022–2024 keskkonnasõbralikke uuendusi kaupades või teenustes, mille keskkonnakasu saadakse tarbimise või kasutamise käigus lõppkasutaja poolt. Kui jah, siis hinnake nende uuenduste puhul, kas panus keskkonnakaitsele oli pigem oluline või ebaoluline.		
	Toote taaskasutamise hõlbustamine	Põllumajanduse esmatootmises saab toote taaskasutamise hõlbustamisena käsitleda ennekõike ettevõtte poolt turule saadetud pakendite või muude pakkematerjalide lihtsamat tagastamist, korduvkasutamist või ümbertöötlemist. Samuti on võimalik mõjutada tarbija käitumist täiendavate juhiste abil, mis suunavad toitu kompostimisele.	1). Korduvkasutatavad piimapudelid või munakarbid jt pakendid; 2). Biolagunevad pakendid; 3). Taararingluses olevate plastkastide kasutamine; 4). Toodetel olevad juhised ja märgised, mis suunavad toidu kompostimisele jmt.
	Toote eluea pikendamine tänu pikemaajalistele ja vastupidavamatele toodetele	Põllumajandussaaduste eluea pikendamise all tuleks käsitleda toodete säilivuse ja kasutusaja pikenemist tänu uuenduslikele tehnoloogiatele, meetoditele, materjalidele või lühematele tarneahtele. Eluea pikendamine võib hõlmata nii toodetele paremate säilimistingimuste loomist kui ka toote enda säilivusomaduste parandamist.	1). Pikema säilivusajaga piimatooted tänu täiustatud töötlemismetoditele, nagu paremad jahutus- ja hoiutingimused, mikroobide kontrollimine ning pastöriseerimisprotsesside optimeerimine; 2). Liha kvaliteedi ja stabiilsuse parandamine, kasutades parema geneetilise potentsiaaliga loomatõuge, mis tagavad loomulikult viisil liha omaduste ja säilivuse parandamise; 3). Pikema säilivusega sortide

			kasvatamine köögiviljakasvatuses; 4). Pakendamise täiustamine, näiteks vaakumpakendamise kasutuselevõtt või gaasikeskkonnas pakendamine; 5). Lühikesed tarneahelad jmt.
	Bioloogilise mitmekesisuse kaitse	Bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisele kaasaaitamine tähendab, et ettevõtte on rakendanud uusi või täiustatud tootmisviise, meetodeid või tooteid, mis aitavad säilitada või parandada looduslikku liigirikkust põllul, farmi territooriumil või nende lähiümbruses. See võib hõlmata tegevusi, mis aitavad kaitsta elupaiku, toetavad kohalikke loodusväärtusi või panustavad kohaliku looduskeskkonna hoidmisele ja taastamisele.	1). Karjatamise korraldamine viisil, mis toetab looduslike koosluste säilitamist ja/või taastamist (näiteks pärandniitude hooldamine karjatamise kaudu, portsjonkarjatamine). 2). Põllumajanduspraktikate muutmine eesmärgiga vähendada mõju ümbritsevatele ökosüsteemidele (näiteks vähendatud pestitsiidide ja väetiste kasutamine põllu- või karjamaadel, mahetootmine); 3). "Putukapeenarde" või "putukahotellide" rajamine põldudel või nende lähedusse; 4). Toidukvaliteedikavade (näiteks "Rohumaaveise liha tootmine" , "Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas" jt), alusel toodetud tooted jmt. 5). Keskkonnamärgistega tooted jmt.
9.3	9.3 Palun hinnake, kui oluline mõju oli aastatel 2022-2024 järgmistel teguritel teie ettevõtte otsuses teha keskkonnakasutavaid uuendusi?	<i>puudub</i>	–